

PROF. DR. ŽARKO MULJAČIĆ
u povodu 70. godišnjice života

JURAJ GRACIN
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 929 Muljačić, Ž.:80
Stručni članak
Professional paper

Primljeno: 1992-05-05
Received:

Ime profesora Žarka Muljačića jedan je od zaštitnih znakova ugleda zadarskoga Filozofskog fakulteta, koji tu ustanovu stavlja pred trajnu odgovornost u ostvarivanju visokih znanstvenih i nastavnih kriterija. Prof. Muljačić ulazi, naime, u izabrani krug najvećih ovodobnih jezikoslovaca, a sedamnaest je svojih godina proveo uspostavljajući i razvijajući djelatnost baš te visoke škole.

"The main fields of interest of Zarko Muljacić (sic!) include romance linguistics, general and Romance phonology, Balkanology, languages in contact, the comparative study of standard languages, and Old Dalmatian, Italo-Croatian and Franco-Croatian linguistic, cultural and literary relations" - tom sintetičkom definicijom Muljačićeva rada počinje članak o njemu u *International Who's Who of Intellectuals*, sv. 4, Cambridge (Engleska), 1982, str. 810; a uvršten je i u *Wer ist Wer. Das deutsche who's who*, XXIX. izd. (1990-91), Lübeck, Schmidt-Römhild, 1990, str. 955. To potkrepljuje našu tvrdnju te pokazuje što Profesor znači na području znanosti, gdje ostaje trajno nazočan s više od 500 bibliografskih jedinica.

Razgranato i plodno bibliografsko stablo Žarka Muljačića niklo je g. 1947., kada je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu završio studij talijanske i francuske filologije pod nadzorom profesorâ Petra Skoka i Mirka Deanovića, dvojice pronicavih osnivača i čvrstih gojitelja izučavanja hrvatsko-talijanskih i hrvatsko-francuskih jezičnih, književnih i kulturnih konvergencija. Upućen u historicistički obrazac Muljačić pristaje uz učitelje pa nastavlja njihovim putem, otvoren novim znanstvenim postignućima, što će mu omogućiti da kroči i na put k izvornim vlastitim ishodima.

Prije negoli je dostigao točku s koje će sa strpljivim marom i s odlučnom postojanošću početi graditi karijeru znanstvenika, Muljačić je pristupio gimnazijskoj službi u Puli (1947-1949) i u rodnome Splitu (1949-1950). U tom razdoblju ne bilježimo niti jednu njegovu bibliografsku jedinicu (prvi članak je objavio g. 1947., drugi 1950: g. 1951. počēt će neprekinuti niz objavljenih njegovih radova).

Od 1950. do 1953. Profesora nalazimo u dubrovačkom Državnom arhivu, gdje, pod ravnateljstvom povjesnika Vinka Foretića, stječe važna iskustva nužne

temeljnosti u radu, posebno na planu minucioznog induktivnog istraživanja, što neće biti od presudne važnosti za njegovu strukturalističku i sociolingvističku kasniju orijenciju ali će biti od važnosti za tezanje znanstvene akribije.

Primivši se službe asistenta svoga profesora Deanovića, na fakultetu iz kojega je ponikao, Muljačić se od jeseni g. 1953. počinje smještati na točne tračnice koje će ga, nakon prvih koraka neizbježno predodređenih učiteljevim autoritetom, usmjeriti prema određenju vlastitog znanstveno-istraživačkog puta. Godine 1955. on je doktorirao radom ("Tomo Basiljević-Bassegli predstavnik prosvjedenja u Dubrovniku") iz komparativne književnosti, s posebnim osvrtom na talijansku i francusku književnost, u kojem pokazuje nagnuće prema neopozitivističkoj istraživačkoj metodologiji.

Muljačić sad već nekoliko godina razvija svoje sposobnosti na onome što je nakupio tijekom korisna naukovanja u Dubrovniku. Osobit će rezultat dati njegove spoznaje o jeziku *vetus ragusea*, to jest o dijalektu staro-dalmatskog koji će on proučavati kao jedan od rijetkih koji se tim poslom bave, i to s izvrsnim rezultatima.

Pozabavit će se on u svome radu i mletačkim kolonijalnim te inim talijanskim narječjima, zapadno-balkanskim slavenskim jezičnim pojavama... Svemu će pristupiti sa zadivljujućom znanstvenom postojanosti, što će mu omogućiti da na primjeren način odgovori i na druge poticaje, kao, naprimjer, na onaj koji dolazi od poligrafa i talijanskog prosvjetitelja Alberta Fortisa, vrlo zanimljivog osobito za Južne Slavene.

Godine 1956. u Zadru - u prastarome gradu istaknute humanističke tradicije, koji se u to doba upravo još jednom podizao iz svoga pepela - Zagrebačko je sveučilište utemeljilo drugi svoj Filozofski fakultet, prvo poratno visoko učilište izvan hrvatske metropole. Među malobrojnim osobama koje su ga stvarno uspostavljale nalazimo i dr. Žarka Muljačića, docenta za talijanski jezik. Koliko li je samo znanja, truda, volje i vlastita odricanja valjalo uložiti u taj posao!

Rastao je i razvijao se zadarski Fakultet, u njemu je i naš Profesor napredovao: g. 1961. imenovan je izvanrednim te četiri godine kasnije i redovitim sveučilišnim profesorom; od početka je obnašao službu šefa Katedre za talijanski jezik i književnost, a bio je i dekanom.

Novo izdvojeno fakultetsko središte novome je istraživaču pružilo idealnu mogućnost da se oslobodi mnogih utjecaja naslijeđenih znanstvenih obrazaca, što će on iskoristiti s nužnim osjećajem za pravu mjeru te s mnogo žara i mara.

"Dalmatski elementi u mletački pisanim dubrovačkim dokumentima 14. stoljeća" Muljačićeva je habilitacija, a u njoj on pokazuje sposobnost ulaženja i u fonološke probleme, što će g. 1964. rezultirati skriptama *Opća fonologija i fonologija suvremenog talijanskog jezika*, djelom velike važnosti koje će istaći zamašaj fonologije u opsegu jezikoslovlja te će mjerodavno obraditi fonološki sustav talijanskoga jezika u suglasnosti s latinskim i drugim romanskim jezicima. God. 1969. taj će rad, zauzimanjem Luigija Heilmanna, naći svoju usavršenu izvrsnu verziju - *Fonologia generale e fonologia della lingua italiana* - tiskanu

kod nakladnika Il Mulino iz Bologne. Djelo će biti objelodanjeno u još dvije talijanske verzije te u po jednoj hrvatskoj i španjolskoj. Godine 1971. torinska će izdavačka kuća Einaudi objelodaniti priručnik *Introduzione allo studio della lingua italiana*, dragocjeni vodič u proučavanje talijanskoga jezika, koji je 1956. na Zagrebačkom sveučilištu imao jednu jednako skromnu objavu na hrvatskom jeziku kao i *Fonologija*. Knjiga je pretiskana 1982., te će postupno prerasti u sjajno izrađeni bibliografski napatuk u studij talijanskoga jezika, koji je g. 1991., pod naslovom *Scaffale italiano*, tiskan u izdanju La Nuova Italia. Riječ je o pravoj riznici temeljito vrednovanih i protumačenih bibliografskih podataka. Prof. Žarko Muljačić se tu još jednom dokazao kao vrhunski autoritet u svome poslu, autoritet koji kroz šumu podataka krči put do relevantnih rezultata podvrgnutih najstrožoj znanstvenoj prosudbi, pun razumijevanja i za najnovije znanstvene metode s kojima se, uostalom, i sam služi. To je jedna od vršnih točaka prosudbe talijanistike uopće. Do nje je naš Profesor došao i preko svoga zadarskog razdoblja.

Za prof. Žarka Muljačića zadarsko je razdoblje (1956-1972) od velike važnosti, ispunjeno je s oko 200 vrijednih bibliografskih jedinica te brojnim predavanjima i izvan Zadra, kao i mnogim nastupima na znanstvenim skupovima i kongresima. Tu valja spomenuti i njegov devetomjesečni studijski boravak u SR Njemačkoj, pri zakladi "Alexander von Humboldt", gdje će, u dodiru sa zaslužnim slavistom Aloisom Schmausom, svoj interes proširiti na nove balkanološke i talijanističke teme (slavizmi u narječjima južne i središnje Italije, naprimjer).

Iz Zadra prof. Muljačić postupno razvija djelatnost koja će ga uvesti u sam vrh svjetskoga jezikoslovlja, ponajprije putem pokazanim od Andréa Martineta i Romana Jakobsona; iskazivat će se pak sve spremnijim za probleme opće lingvistike i opće fonologije, te talijanistike; mletačke, latinske i slavenske fonologije. Neće ga mimoići ni odlične recenzije niti visoka priznanja i nagrade (godišnja Nagrada Grada Zadra, 1964., godišnja republička nagrada Hrvatske, 1971; 1971. mu je dodijeljen naslov "Commendatore dell'Ordine al Merito della Repubblica Italiana"). G. 1969. pripala mu je posebna čast da u počasnoga doktora Zagrebačkog sveučilišta promovira Romana Jakobsona.

Koncem 1972. Muljačić je izabran za profesora romanske lingvistike na Freie Universität u Zapadnom Berlinu, što je vrhunac njegove sveučilišne karijere.

U Berlinu prof. Muljačić utvrđuje, razvija i proširuje svoje znanstvene interese, discipline i metode. Osobitu aktivnost usredotočuje na pitanja sociolingvistike, pa svojim izvornim pristupom tumači i razrješava zamršene odnose izvanlingvističkih i lingvističkih struktura, što ga onda unapređuje u jednog od najprospulzivnijih prvaka na tom području, koji u jezikoslovlje unosi i nove modele i nove termine (naprimjer, "scheinlinguistisierte Ausbausprache" i "echtlinguistisierte Ausbauspreche"), preispituje i preinačuje neke vladajuće modele (uzmimo onaj Heinza Klossa u njemačkoj "Ausbaukomparatistik") te otvara nove vizije u domišljatoj formuli "Ausbau der Ausbaukomparatistik" i sl.

Bogat temeljnim znanjem, nekonformistički otvoren raznim pa i najnovijim strujanjima u svojoj znanosti i inače, povrh svega podređen znanstvenoj strogosti,

ustrajan i savjestan u svemu i u svakoj pa i najnesigurnijoj prilici, zahtjevan ali i pristupačan nastavnik, srdačan i uviđavan kolega, obitelji privržen muž i otac koji nikad ne propušta priliku da istakne odlučujuću podršku koju mu pruža njegova gospođa Ita, rod. Končina, prof. Žarko Muljačić i u svojim sedamdesetim godinama života na sjajan način nastavlja svoj *curriculum artis*.

Umirovljen je na posebnu povelju Rektora berlinskoga Slobodnoga sveučilišta g. 1988., što je posebno rijetka čast. A kad smo već pri častima, dovle već navedenima, spomenimo još neke.

Godine 1989. Profesor je izabran za inozemnog dopisnog člana glasovite Accademije della Crusca (takvih je članova svega dvanaest). Dugi niz godina je bio članom uredništva bolonjske revije *Lingua e stile*; stalni je suradnik uredništva frankfurtske revije *Italienisch* te međunarodnog savjetničkog vijeća u *Mediterranean Language Review* (Wiesbaden). U epohalnom djelu *Lexicon der Romanistischen Linguistik*, koje je predviđeno u osam svezaka po 900 stranica, surađuje kao dopisnik i savjetnik (izdavači su ugledni jezikoslovci: Günter Holtus, Trier, Michael Metzelin, Beč i Christian Schmitt, Bonn). Od g. 1977. dopisni je član JAZU (sada HAZU), član je također mnogih udruženja jezikoslovaca (Rim, Pariz, Strasbourg...).

Godine 1983. prof. dr. Žarko Muljačić postaje laureatom talijanskog "Nobela", tj. nagrade "Rotary" klubova za inozemne proučavatelje talijanske civilizacije - "Galileo Galilei"! Time je naš Profesor na posebno otmjen način primljen u svjetsku znanstvenu elitu.

"Negli ultimi tempi", čitamo među ostalim u zapisniku ocjenjivačkog odbora Međunarodne nagrade "Galileo Galilei" dotične godine, "in una continua volontà di rinnovamento, Muljačić si è dedicato a vari aspetti della sociolinguistica, spingendosi in esperienze metodologiche nuove. Žarko Muljačić ha portato coi suoi lavori risultati originali, sia collocando i suoi studi nell'ambito della comparazione e dei contatti fra tipi linguistici diversi, sia descrivendo stati sincronici. A tali meriti si aggiungono quelli di promotore di studi d'italiano in Jugoslavia e in Germania".

Svoja talijanistička i romanistička proučavanja prof. Muljačić razvija tako što vazda vodi računa i o prisutnosti hrvatskih elemenata koji se prečesto zapostavljaju, pa time pokazuje ne samo svoj nacionalni ponos, nego, prije i povrh svega, vlastito uvjerenje zalaganje za punu afirmaciju znanstvene istine. A da dođe do nje, omogućuje mu silna radoznalost, jednako takva energija i golemo znanje.

Dana 2. listopada ove, 1992. godine, prof. dr. Žarko Muljačić navršava sedamdeset godina života. Za sobom ima zaista impresivne radne rezultate.